

ZLOČIN IZ MRŽNJE U ZAKONODAVSTVU ALBANIJE

Miroslav Krkelić

Doktorand na Pravnom fakultetu Univerziteta Privredna akademija u Novom Sadu

Novi Sad, Republika Srbija

miroslav.krkelic@gmail.com, ORCID: 0009-0000-9189-9792

Samra Dečković

Univerzitet u Novom Pazaru

Novi Pazar, Republika Srbija

s.kucevic@uninp.edu.rs, ORCID: 0000-0001-8450-5206

Apstrakt

Na zločine iz mržnje nijedna država nije imuna. Žrtve ovih krivičnih dela su pojedinci samo zbog toga što pripadaju određenim društvenim grupama, odnosno samo zbog toga što su nosioci određenih karakteristika. Specifičnost ovih zločina ogleda se u tome što posledice ne trpe samo neposredne žrtve, već i ostali članovi društvene zajednice kojoj ona pripada, jer se njihovim izvršenjem šalje poruka odbacivanja. Meta napada može biti izabrana ne samo zbog stvarne već i percipirane pripadnosti određenoj grupaciji, što ukazuje na činjenicu da su krivična dela iz mržnje izvršena samo zbog predrasuda u odnosu na određena lica, zbog njihove etičke, rasne, nacionalne pripadnosti, pola, godina starosti, političkih uverenja ili drugih osobenosti lica. Cilj koji autori ovog rada nastoje postići jeste ukazivanje na način tretiranja zločina iz mržnje u zakonodavstvu Albanije i probleme sa kojima se suočavaju državni organi prilikom njihovog procesuiranja.

Glavne reči: zločin, mržnja, zakonodavstvo, Albanija.

HATE CRIME IN THE LEGISLATION OF ALBANIA

Abstract

No state is immune to hate crimes. The victims of these criminal acts are individuals targeted solely because they belong to certain social groups, or because they possess specific characteristics. The distinctiveness of these crimes lies in the fact that their consequences are not borne only by the immediate victims, but also by other members of the community to which the victims belong, as the commission of such acts sends a message of rejection. The target of an attack may be chosen not only because of actual but also perceived affiliation with a particular group, which indicates that hate crimes are committed solely due to prejudice against certain individuals, based on their ethnic, racial, or national affiliation, gender, age, political beliefs, or other personal traits. The aim of this paper is to highlight how hate crimes are treated within the legislation of Albania and to point out the challenges faced by state authorities in their prosecution.

Keywords: crime, hate, legislation, Albania.

UVOD

Savremeno pravo ima intenciju oblikovanja humanog, demokratskog društva koje deluje u skladu sa najvišim međunarodnim standardima u poštovanju ljudskih prava. Pomoć, podrška i pravna zaštita žrtava mora sistematski biti uređena i dolaziti od svih segmenata društva. Odgovornost država za pomoć žrtavama na evropskom pravnom prostoru proističe prvenstveno iz Evropske konvencije o ljudskim pravima s obzirom na pozitivnu obavezu država članica da osiguraju efikasnu primenu prava i sloboda koja su njome regulisana. Neophodno je osigurati pravnu zaštitu žrtava zločina iz mržnje kao krivičnih dela motivisanih predrasudama zasnovanim na subjektivnim karakteristikama pojedinaca, rasističkim pobudama, ksenofobijom, verskom netrpeljivošću ili nekom drugom diskriminatorском osnovom, čije su žrtve meta napada samo zbog svoje stvarne ili pretpostavljene povezanosti s grupom koja ima određena obeležja. U zavisnosti od državnog konteksta, meta napada zločina iz mržnje mogu biti pripadnici različitih grupa, a napadi kojima su izloženi razlikuju se po obimu i vrsti (Nicević & Dečković, 2024, str.131).

Države članice OSCE-a se međusobno razlikuju po načinu delovanja i nastojanju da se prepozna ova vrsta krivičnih dela. To znači da se različitim merama vodi borba protiv ovih zločina i pokazuju različite reakcije u slučaju njihovog izvršenja, odnosno postojanja. Naime, s obzirom da je reč o zločinima koji imaju ne samo razorno dejstvo po osnovna prava i slobode građana, već i ugrožavaju bezbednost pojedinaca i grupa koji su njihove žrtve, te da takva dela predstavljaju ozbiljnu pretnju demokratskim vrednostima, društvenoj stabilnosti i miru, napad na osnovne principe ravnopravnosti i ljudskog dostojanstva zaštićena svim relevantnim univerzalnim i regionalnim dokumentima, cilj ovog rada je ukazati da je za sprečavanje i borbu protiv zločina iz mržnje potreban sveobuhvatan pristup, odnosno koherentna strategija i širok skup pravnih i političkih mera koje uzimaju u obzir specifične situacije i šire kontekste.

Osnovu koncepta zločina iz mržnje čine principi jednakih prava i nediskriminacije, proklamovani ne samo u univerzalnim sporazumima i instrumentima, već i u regionalnim dokumentima. Upravo se na međunarodnim standardima sadržanim u tim aktima baziraju i zakonska rešenja u nacionalnim zakonodavstvima kada je oblast zločina iz mržnje u pitanju. Da bi se uspostavila vladavina prava potrebno je da zakoni budu jasni, nedvosmisleni, da se u praksi mogu uspešno primeniti, bez obzira na uslove koji postoje u određenom društvu. Međutim, problemi i poteškoće prilikom njihovog prepoznavanja, nedovoljna obučenost službenih lica u policiji i pravosuđu, nedostatak sudske prakse u pojedinim zemljama kada su ova krivična dela u pitanju, doveli su do toga da bez obzira što imaju dugu istoriju, o njihovoj inkriminaciji se govori tek u drugoj polovini dvadesetog veka. S obzirom da svako od nas kao nosilac osobina koje ga čine drugačijim od ostalih može biti žrtva, energična reakcija je preko potrebna ne samo zbog očuvanja bezbednosti pojedinac već i zajednice, jer netolerancija prema određenim grupama u društvu kao motiv ovih zločina, može dovesti do podele društva, stvarajući cikluse nasilja i odmazde. Da društvo ne toleriše takvo ponašanje i da pruža pravnu zaštitu žrtvama od učinjene nepravde pokazaće pre svega osuđivanjem počinioca takvog zločina.

ZLOČIN IZ MRŽNJE U ZAKONODAVSTVU ALBANIJE

Kada je u pitanju zakonodavstvo Albanije, krivična dela motivisana mržnjom, rasističkim ili drugim diskriminatornim motivima izvršilaca nisu bila tretirana sve do 2013. godine kada je došlo do izmena i dopuna Krivičnog zakona Albanije. To znači da do tada prilikom odmeravanja kazne sud nije uzimao u obzir, odnosno nije tretirao diskriminatorne motive kao otežavajuću okolnost. Prema navodima u izveštaju Evropske komisije protiv rasizma i netolerancije (ECRI, 2016, str. 20-25), iako u Albaniji vladaju dobri međuetički odnosi, odnosno prisutna je tolerancija i razumevanje za pripadnike manjinskih naroda, albanske vlasti nije pokazivale spremnost ka tome da se odredbama zakonskih akata tretiraju i zločini iz mržnje. Da je postojao problem diskriminacije po različitim osnovama ukazali su rezultati istraživanja prema kojima su se članovi manjinskih zajednica Egipćana i Roma navodili kao učestale žrtve (Country Information and Guidance, s. 4).

Iako zločini iz mržnje nisu propisani kao samostalna krivična dela, od 2013. godine, kada dolazi do izmena i dopuna Krivičnog zakona Republike Albanije, kod određenih krivičnih dela mržnja se kao motiv izvršenja prisutan kod izvršioca dela tretira kao otežavajuća okolnost. Naime, odredbama člana 50 pomenutog zakonskog akta predviđa se mogućnost ocene motiva mržnje koji postoji prema žrtvi zbog njene rasne, etičke, nacionalne pripadnosti, roda, jezika, seksualne orijentacije, političkog ili verskog uverenja, invaliditeta ili zdravstvenog stanja, kao otežavajuće okolnosti (Krivični zakon Republike Albanije, 144/2013).

Pored toga, i odredbama člana 265 se u domenu prekršaja protiv rase, etičke pripadnosti, pola, verskih uverenja i drugih osobenosti lica, predviđaju zločini iz mržnje protiv rodnog identiteta i polne orijentacije. Cilj koji se na taj način želi postići usmeren je ne na preventivno delovanje i kažnjavanje, već na deklarativnu osudu, i to rasizma, ksenofobije, predrasuda u odnosu na verska uverenja, seksualne orijentacije, a ne primarno kriminalnog delovanja.

Međutim, i ako je postojala intencija da se poboljša položaj pripadnika posebno ugroženih i ranjivih grupa, ukazivanjem na neophodnost tolerancije i poštovanja njihovih prava i slobode, 2011. godine došlo je do izvršenja teškog oblika zločina iz mržnje i to u centru Tirane. U pitanju je slučaj izazivanja požara upotrebom Molotovljevih koktela u naselju u kome su bili nastanjeni žitelji romske populacije, tačnije oko 40 porodica. Posledice u vidu ozbiljnih telesnih povreda ne samo da su pretrpeli odrasli već i najmlađi članovi, odnosno deca. Usled tog nemilog događaja došlo je do njihovog masovnog preseljenja u objekte koji nisu bili pogodni za život u zimskom periodu. Takvo postupanje prema žrtvama ozbiljnog zločina izazvalo je negativne reakcije javnosti, jer su uočeni ozbiljni propusti u radu nadležnih državnih organa. Naime, neadekvatna pravna zaštita, izostanak pravovremene i adekvatne reakcije, pre svega policijskih službenika, ukazala je na neophodnost njihove edukacije u ovoj oblasti, ali i na potrebu sprovođenja Pravilnika o disciplinskoj odgovornosti.

Kao žrtve zločina iz mržnje u Republici Albaniji se osim pripadnika romske populacije često javljaju i članovi LGBT populacije. Prema navodima izveštaja Evropske komisije protiv rasizma i netolerancije (2015) (e. The European Commission against Racism and Intolerance) [ECRI] od strane civilnog društva i Komisije za zaštitu od diskriminacije [KZD] registrovano je nekoliko slučajeva nasilja protiv pripadnika LGBT populacije. Zabrinjavajuća je činjenica da se njihovi najbliži članovi porodice javljaju kao izvršioci napada na ta lica.

Osim toga, Evropska komisija za borbu protiv rasizma i netolerancije dobila je informaciju o slučaju napada ostrim predmetima i staklenom bocom na dve transrodne osobe koji se dogodio početkom 2013. godine. Na žalost, to nije bio usamjen slučaj, jer već u maju mesecu iste godine registrovan je još jedan slučaj napada na pripadnike LGBT populacije, izvršen upotrebom suzavca. Ono što je posebno bitno naglasiti kada je taj slučaj u pitanju jeste da zbog izostanka posledica u vidu fizičkih povreda kod učesnika, on nije evidentiran kao zločin motivisan mržnjom (Ndroqi, 2016, str. 90).

S obzirom na činjenicu da su prema izjavama žrtava osobe koje su ih maltretirale pripadnici organa unutrašnjih poslova, (Izveštaj Komisije za zaštitu od diskriminacije) opravdan je osećaj dodatne nesigurnosti kod pripadnika LGBT populacije, kao i njihov strah da se javno deklariraju kao pripadnici određene grupacije, odnosno da javno govore o svojoj seksualnoj orijentaciji i rodnom identitetu. Iz svega toga može proizaći vršenje krivičnih dela koji su motivisani višestrukim predrasudama, odnosno da određeno lice bude izabrano za žrtvu ne samo zbog jedne lične osobenosti, odnosno karakteristike (nacionalne, verske, etičke pripadnosti, političkog uverenja, pola ili godina starosti), već dve ili više stvarnih ili percipiranih osobina. Na taj način u Republici Albaniji se pojačava osećaj izolovanosti, marginalizacije i isključenosti takvih lica, što može itekako da predstavlja veliki društveni problem, posebno ako se uzme u obzir činjenica da je u pitanju konzervativna zajednica. Naime, u Albaniji se dešava da se neki oblici nasilja smatraju društveno prihvatljivim ako se ispoljava u porodici, odnosno ako se nasilni akti preduzimaju prema članu porodice (Disability Rights UK, 2012, Korać et al. 2025).

Vrlo često se dešava da osobe sa invaliditetom budu žrtve nasilja, odnosno zločina iz mržnje, s tim što se u praksi često dešava da se pravi razlika između primene sile prema osobama sa invaliditetom i drugim licima. To znači da se prilikom opisivanja primene sile prema licima sa invaliditetom često koriste različiti termini, poput „averzivna terapija“. Osim toga, ako su lica sa invaliditetom žrtve na primer krađe, često se evidentiraju kao žrtve zloupotrebe starateljstva, a ne kao žrtve krivičnog dela protiv imovine, odnosno krađe. Iako se učinioci krivičnih dela nazivaju kriminalcima, kada su žrtve zločina osobe sa nekim oblikom invaliditeta, kaže se da su u pitanju zlostavljači. Na žalost, podaci istraživanja pokazuju da se kao izvršioci krivičnih dela sa elementima nasilja prema takvim licima najčešće javljaju članovi porodice, emotivni partneri ali i lica kojima je profesija briga i nega osoba sa

invaliditetom (Albanski centar za rehabilitaciju od posledica traume i torture [ARCT6], 2015).

Kako navodi pomenuti centar za rehabilitaciju od posledica trauma i torture, zbog neadekvatnih uslova u zdravstvenim ustanovama, lica sa nekim oblikom invaliditeta koja su u njima smeštena imaju nekoliko puta veće šanse da postanu žrtve nekog oblika nasilja u odnosu na lica koja nemaju neki fizički ili psihički nedostatak. Sprovedena istraživanja pokazuju da su lica koja su bila više godina smeštena u bolnicama često bila meta različitih oblika naapada, uključujući protivpravno lišenje slobode, nanošenje telesnih povreda, nepružanje medicinske pomoći, psihičko zlostavljanje, bezrazložna upotreba medikamenata, kao i veliki broj smrtnih slučajeva (Evropski komitet za prevenciju torture i nehumanog i degradirajućeg tretmana ili kažnjavanja [CPT8], 2012).

Takođe, zbog svoje bespomoćnosti, ali i isključenosti iz zajednice ne samo da su starija lica bila izložena nekom obliku torture, već su često i deca i mladi bili žrtve različitih krivičnih dela i to u ustanovama u kojima su bila smeštena na duži vremenski period (Westcott 1994, str. 191). U Albaniji mediji su jedan vremenski period stalno izveštavali o slučajevima teških oblika zlostavljanja i nasilja nad najmlađim članovima društva i to upravo u ustanovama za smeštaj dece sa psihičkim smetnjama. Tako se polovinom 2016. godine u jednoj televizijskoj emisiji otkrio slučaj nasilja nad autističnim dečakom od tri godine, koje su vršili radnici vrtića koji je dečak pohađao. Izvršioci su nakon optužbe za zloupotrebu položaja i zlostavljanje, osuđeni na nekoliko meseci zatvora. Međutim, prilikom rasvetljavanja i dokazivanja, u krivičnom postupku nije se uzeo u obzir motiv izvršenja, odnosno mržnja kao razlog sprovođenja nasilja prema žrtvi. Osim tog slučaja, skandal od kog je javnost zanemela je nasilje i silovanje dece romske populacije u ustanovi za smeštaj dece bez roditeljskog staranja Shkodra. Osuđeno je pet uposlenika pomenute institucije, ali se ni u tom slučaju motiv mržnje nije tretirao kao otežavajuća okolnost, odnosno nije uzet u obzir prilikom odmeravanja kazne.

Posebnu pažnju društvene zajednice privuklo je ubistvo izvršeno 2014. godine. Naime, u svom stanu lišene su života dve ženske osobe, Elsa Vava i Gjinovefa Vava. Iako je radom policijskih službenika otkriven identitet izvršilaca u toku istrage, prilikom procesuiranja, odnosno vođenja krivičnog postupka nije uzet u obzir motiv mržnje u odnosu na invaliditet pomenutih žrtava. Na kraju je doneta osuđujuća presuda, ali motiv izvršenja nije se tretirao kao otežavajuća okolnost, koja je trebalo dovesti do izricanja strožije kazne izvršiocima. Zbog činjenice da se u nekim sredinama pojedini oblici nasilja smatraju društveno prihvatljivim, ne iznenađuje podatak da u mnogim slučajevima izostaju prijave protiv izvršilaca, koji vrlo često budu i najbliži srodnici žrtve. S obzirom da su osobe sa invaliditetom, kako najčešće žrtve zločina iz mržnje u Albaniji, podvrgnuti medikamentima, uče se da ne pružaju otpor, a sa druge strane primenjuje se prekomerna sila da bi se takva lica saladala u određenim situacijama, često im se bespotrebno ograničava sloboda kretanja itd.

Smatra se da su najčešći razlozi za izvršenje zločina prema licima sa invaliditetom postojanje predrasuda u odnosu na neki fizički ili psihički nedostatak koji ta lica imaju, njihova bespomoćnost i izolacija, ali i izostajanje neophodne zaštite i podrške.

Često se dešava da određena lica sa invaliditetom budu podvgnuta seksualnom nasilju, zbog činjenice da su određene oblike ponašanja usvojili kao društveno prihvatljive, odnosno zbog toga što se uče tome da ne reaguju u situacijama kada bi njihova reakcija bila neophodna. U psihijatrijskim ustanovama u kojima određene osobe borave radi potrebnog lečenja, zabeleženi su slučajevi sprovođenja nasilja, odnosno zlostavljanja ne samo od strane medicinskog osoblja, lekara i medicinskih sestara, već i od strane tehničko osoblja. Konkretno, interesantan je slučaj zlostavljanja žene koja se lečila od šizofrenije u psihijatrijskoj ustanovi Elbasani. Naime, u tom slučaju došlo je do prekomerne upotrebe fizičke sile od strane portira, i izostanka bilo kakve reakcije od strane žrtve, koja je verovala da je to normalan vid ponašanja koje su ranije koristili je neki medicinski radnici. Ono što posebno treba izstaći jeste da izvršioci zločina iz mržnje često budu blaže kažnjeni, odnosno izriču im se manje kazne kada krivično delo izvrše zbog stvarne ili pretpostavljene pripadnosti određenoj društvenoj grupi, u odnosu na slučajeve kada je bio prisutan neki drugi motiv izvršenjs itog krivičnog dela. Prethodno navedni primeri iz prakse to i dokazuju, a ništa manju pažnju ne zavređuju i slučaj ubistva lica sa invaliditetom za vreme izdržavanja zatvorske kazne i slučaj vršnjačkog nasilja učenika sa invaliditetom od 13 godina. U slučaju ubistva u zatvoru, nadležni organi su konstatovali navodno prirodnu smrt, nastojeći da prikriju stvarno izvršeno krivično delo, dok je u drugom slučaju, i pored saznanja da je u izvršenju zločina učestvovalo čak sedam učenika, izostala je prijava od strane učiteljice (Razvojni program Ujedinjenih nacija [UNDP], 2015).

Česte su zamerke na rad policijskih službenika, koji u slučaju da su svedoci lica sa invaliditetom odbijaju da postupaju, odnosno ne preduzimaju mere u cilju otkrivanja i rasvetljavanja krivičnog dela koje je prijavljeno. To ukazuje na činjenicu da je veliki broj zločina izvršenih prema toj društvenoj grupaciji ostao ne istražen, odnosno da takva krivična dela ostaju neprocesuirana i da njihovi izvršioci ostaju ne kažnjeni za preduzete protivpravne radnje (Izveštaj Albanskog centra za rehabilitaciju od posledica traume i torture, 2016).

Na to ukazuju i izeštaji ODIHR-a, u kojima se konstatuje da većina zločina iz mržnje prema određenim kategorijama stanovništva, ostaju nerasvetljeni, i da izvršioci prolaze nekažnjeno. Problem je u ne istraživanju motiva izvršenja krivičnih dela, ne prikupljanju informacija od značaja za davanje odgovora na to pitanje. Problem predstavlja i to što se među izvršiocima često nalaze i članovi porodice, pa i sami roditelji, posebno kada su deca žrtve nasilnih akata. Kada su osobe sa invaliditetom kao žrtve u pitanju, krug mogućih izvršilaca je veći što je širi krug lica koja su zadužena da vode brigu o njima (Schweppe et al., 2014).

ZAKLJUČAK

Zbog činjenice da su u porastu zločini motivisani mržnjom, odnosno predrasudama prema drugima i drugačijima, na nivou Evropske unije doneto je nekoliko akata o jačanju borbe protiv rasizma, ksenofobije i zločina iz mržnje. Osnovni cilj koji se želi postići je uspostavljanje mehanizama koji će zločine iz mržnje učiniti vidljivijim, pre svega njihovim evidentiranjem i efikasnim istraživanjem, procesuiranjem i kažnjavanjem izvršilaca, nuđenjem žrtvama odgovarajuće pomoći, zaštite, a radi njihovog podsticanja na prijavljivanje zločina i obezbeđenja naknade štete (Iščerić & Hebib, 2016, str. 20).

Za pružanje adekvatne pomoći, zaštite i podrške koja je žrtvama ove vrste zločina neophodna, potrebna je specijalizacija i dodatna edukacija onih lica koji u prvoj liniji dolaze u kontakt sa žrtvama. Zatim, neophodno je u što većoj meri prikupljati i objavljivati sveobuhvatne i uporedive podatke o zločinima iz mržnje, pre svega o broju takvih dela koje prijave građani i evidentiraju državni organi, broju podignutih optužnica, osuđujućih presuda i kazni izrečenih izvršiocima (Veće Evropske unije, 2013). Analizom pravnog okvira Evropske unije u pogledu zločina iz mržnje može se zaključiti da je kao obaveza predviđeno da se mržnja kao motiva za izvršenje krivičnog dela propiše ili kao otežavajuća okolnost, čime bi određeno krivično delo dobilo svoj kvalifikovani oblik, ili da sudovi takve motive uzimaju u obzir prilikom odmeravanja kazne. Zatim, da se istraga pokreće po službenoj dužnosti u slučaju postojanja sumnje da je izvršeno krivično delo iz mržnje, da ona bude brza i efikasna, odnosno da policija istraži motiv kada postoji indikator zločina iz mržnje. Osim toga, državama se preporučuje da formiraju posebne, specijalizovane urede i jedinice za borbu protiv zločina iz mržnje u policiji i tužilaštvu. Da bi lica koja dolaze u kontakt sa žrtvom krivičnog dela mogla pravovremeno prepoznati zločin iz mržnje, zatim odgovoriti i pomoći žrtvi i pružiti joj podršku, neophodna je njihova dodatna edukacija. Za razumevanje zločina iz mržnje potrebno je prikupljati i analizirati i podatke koji se odnose na izvršioca krivičnog dela, kao što su pol, godine starosti i druge poznate okolnosti, zatim iskustva žrtve u kontaktu sa državnim organima, razlozima za neprijavljivanje, ali i da svest žrtve o njenim pravima budu u fokusu analize prikupljenih podataka. U tom cilju važno je i da države reaguju, u smislu uspostavljanja posebne službe koja će biti specijalizovana za pružanje podrške žrtvama zločina iz mržnje.

LITERATURA

1. ARCT (2015). *Izveštaj o stanju u institucijama za mentalno zdravlje u Albaniji, godišnji izveštaj*. Preuzeto sa ARCT: www.arct.org.
2. European Commission against Racism and Intolerance (2015). *ECRI report on Albania (fifth monitoring cycle)*. Preuzeto sa Council of Europe: <https://www.coe.int/t/dghl/monitoring/ecri/Country-by-country/Albania/ALB-CbC-V-2015-18-ENG.pdf>.
3. Iščerić, H., Hebib, M. (2016). Krivična djela iz mržnje u zemljama Zapadnog Balkana i proces harmonizacije sa pravom EU. U Zborniku radova: *Konferencija*

- krivčna djela počinjena iz mržnje u Jugoistočnoj Evropi*. Sarajevo: Fakultet za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije
4. Izmjene i dopune Krivičnog zakonika Republike Albanije, Fletorja Zyrtare e Republikës së Shqipërisë, 7895/2013.
 5. Izmjene i dopune Zakona o krivičnom postupku Republike Albanije, Fletorja Zyrtare e Republikës së Shqipërisë, 7095/2013.
 6. Krivični zakon Republike Albanije, Službene novine, 144/2013.
 7. Korać H., Međedović E., Hakić E. (2025), Maloljetničko prestupništvo, Univerzitet u Novom Pazaru.
 8. Nicević, M., Dečković, S. (2024) *Zločini iz mržnje u zakonodavstvu Severne Makedonije*, časopis Bezbednost, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Republika Srbija.
 9. Ndroqi B. E. (2016). (Ne)ljudsko lice zločina iz mržnje/komparativna analiza različitih načina na koji se manifestuju zločini iz mržnje u Albaniji. U Zborniku radova: Konferencija Krivična djela počinjena iz mržnje u Jugoistočnoj Evropi (str. 89-99). Sarajevo: Fakultet za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije.
 10. Schweppe, J., Haynes, A., i Carr, J. (2014). Živjeti život bez straha– zakonodavstvo o zločinu iz mržnje u Irskoj: iz perspektive NVO-a. Preuzeto sa: <http://ul.ie/emotions/sites/default/files/docs/Life%20Free%20From%%20Reprint%20Aug28%202014%20-%20web%20version.pdf>
 11. Zakon o krivičnom postupku Republike Albanije, Fletorja Zyrtare e Republikës së Shqipërisë, 7905/1995.

SUMMARY

Due to the fact that crimes motivated by hatred, that is, prejudices against others and others are on the rise, several acts have been adopted at the level of the European Union to strengthen the fight against racism, xenophobia and hate crimes. The main goal to be achieved is the establishment of mechanisms that will make hate crimes more visible, first of all by recording and effectively investigating them, prosecuting and punishing the perpetrators, offering victims appropriate help and protection, and in order to encourage them to report crimes and ensure compensation for damages (Iščerić & Hebib, 2016, p. 20). In order to provide adequate assistance, protection and support that is necessary for victims of this type of crime, specialization and additional education of those persons who come into contact with victims in the first line is required. Next, it is necessary to collect and publish comprehensive and comparable data on hate crimes to the greatest extent possible, primarily on the number of such acts reported by citizens and recorded by state authorities, the number of indictments, convictions and sentences imposed on the perpetrators (Council of the European Union, 2013). Analyzing the legal framework of the European Union with regard to hate crimes, it can be concluded that it is an obligation to prescribe hatred as a motive for the commission of a criminal offense or as an aggravating circumstance, which would give a certain criminal offense its

qualified form, or that the courts take such motives into account when determining the punishment. Then, that the investigation be initiated *ex officio* in case of suspicion that a hate crime has been committed, that it be quick and efficient, that is, that the police investigate the motive when there is an indicator of a hate crime. In addition, states are recommended to establish special, specialized offices and units to combat hate crimes in the police and prosecutor's offices. In order for persons who come into contact with a victim of a criminal offense to be able to recognize a hate crime in a timely manner, then respond and help the victim and provide her with support, their additional education is necessary. In order to understand hate crimes, it is necessary to collect and analyze data related to the perpetrator of the crime, such as gender, age and other known circumstances, then the experiences of the victim in contact with state authorities, the reasons for not reporting, but also that the victim's awareness of her rights should be the focus of the analysis of the collected data. To that end, it is also important that states react, in terms of establishing a special service that will be specialized in providing support to victims of hate crimes.